

BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARINING MUSTAQIL FIKRLASH QOBILIYATLARINI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI USULLARI

Abdullayeva Gulnoza Xalilbekovna

Andijon viloyati Oltinko‘l tumani 48- maktab boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘qituvchilar yosh o‘quvchilarda mustaqil fikrlash madaniyatini rivojlantirish uchun qo‘llashi mumkin bo‘lgan strategiya va usullar, ularga o‘zlarining akademik va ijtimoiy harakatlarida tahlil qilish, savol berish va innovatsiyalar kiritish imkoniyatlari to‘g‘risida to‘liq bayon qilingan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich sinf, mustaqil fikrlash, pedagogik texnologiyalar, interaktiv usullar, ijodkorlikni tarbiyalash.

Kirish: Ma‘lumki, mustaqil fikrlashga o‘rgatuvchi, ijodiy tafakkurini rivojlantiruvchi usullarni qo‘llab, o‘quvchilarga chuqur bilim berish boshlang‘ich ta‘limning muhim vazifasidir. Ushbu vazifani amalga oshirish uchun yangi pedagogik texnologiyalar ta‘lim jarayoniga olib kirildi. Yangi pedagogik texnologiyalar, boshlang‘ich sinf o‘quvchisining aqlan takomillanishi va kamol topishida asosiy ahamiyat kasb etadi. Pedagogik texnologiyalarni hozirgi vaqtda eng ommaviylashgan turlaridan biri bu interaktiv metodlardir.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya: Darslarda interaktiv usullar foydalanishni shunday tashkil qilish joizki, bunda sinfdagi hamma o‘quvchilar faollashishi zarur, ya‘ni dars o‘tish jarayonida o‘quv materiallarining ma‘lum bir qismi o‘quvchilar tomonidan mustaqil o‘rganiladi. O‘qituvchi o‘quv jarayoni tashkilotchisi, rahbari, nazoratchisi hamdir. O‘quvchilarning sinfda o‘zini erkin his qilishi va o‘quv faoliyati uni emotsional jihatdan qoniqtirishi darkor, ana shundagina u o‘zining fikrlarini erkin bayon eta oladi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida mustaqil fikrlash malakalarini takomillashtirish, ularning ijodkorligini, masalani yechish qobiliyatini va umumiy kognitiv rivojlanishini tarbiyalashda asosiy ahamiyatga ega. Mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga

sarmoya kiritish o'quvchilarni murakkab qiyinchiliklarni yengish, o'zgaruvchan sharoitlarga moslashish va o'zlarining intellektual o'sishini shakllantirish va jamiyatga mazmunli hissa qo'shishga qodir bo'lgan doimiy ta'lim oluvchilar bo'lishlari uchun zarur vositalar bilan ta'minlaydi.

Natijalar: Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlashni rivojlantirishning asosiy usullaridan biri bu qiziquvchanlikni oshirish va izlanishni rag'batlantirishdir. Savol berish, tekshirish va kashfiyotni qadrlaydigan sinf muhitini yaratish orqali o'qituvchilar o'quvchilarda javob izlashga, yangi g'oyalarni o'rganishga va atrofdagi dunyoga tanqidiy munosabatda bo'lishga bo'lgan ichki motivatsiyani uyg'otishi mumkin. Qiziqishni rag'batlantirish mustaqil fikrlash uchun asos bo'ladigan hayrat va izlanuvchanlik tuyg'usini tarbiyalaydi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida muammoli o'quv faoliyatini o'quv dasturiga integratsiyalashgan holda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning samarali usuli hisoblanadi. Ijodiy yechimlarni talab qiladigan haqiqiy muammolar yoki masalalarni taqdim etish orqali o'qituvchilar o'quvchilarni tanqidiy fikrlashni, hamkorlikni va qaror qabul qilishni rag'batlantiradigan haqiqiy o'rganish tajribasiga jalb qilishlari mumkin. O'quvchilarni hamkorlikda ishlashga, innovatsion fikrlashga va muammolarga turli tomonlardan yondashishga undash ularning mustaqil fikrlash va tahliliy ko'nikmalarni amaliy vaziyatlarda qo'llash qobiliyatini tarbiyalaydi.

Muhokama: Refleksni rivojlantirish va metakognitiv ongni rivojlantirish boshlang'ich maktab o'quvchilarida mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishning muhim tarkibiy qismidir. O'quvchilarni o'z ta'lim jarayoni haqida fikr yuritishga, fikrlash strategiyalarini baholashga va muqobil yondashuvlarni ko'rib chiqishga undash ularning o'zini o'zi boshqarish, taraqqiyotni kuzatish va fikrlash shakllarini moslashtirish qobiliyatini oshiradi. Ijodkorlikni tarbiyalash va yangilik madaniyatini tarbiyalash boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning ajralmas qismidir. Badiiy ifodalash, turlicha fikrlash va ochiq muammolarni hal qilish imkoniyatlarini taqdim etish talabalarni ijodiy fikrlashga, noan'anaviy yechimlarni izlashga va intellektual tavakkal qilishga majbur qiladi. Sinfda ijodkorlikni qamrab olish

o'quvchilarga qiyinchiliklarga ishonch, tasavvur va tajriba o'tkazishga tayyorlik bilan yondashish imkonini beradi, mustaqil izlanish va kashfiyot tafakkurini rivojlantiradi.

Xulosa: Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish ko'p qirrali jarayon bo'lib, u strategiyalar, yondashuvlar va qo'llab-quvvatlovchi ta'lim muhitini uyg'unlashtirishni talab qiladi. Qiziqishni rag'batlantirish, tanqidiy muloqotni rivojlantirish, muammoli ta'limga jalb qilish, mulohaza yuritishni rag'batlantirish va ijodkorlikni rivojlantirish orqali o'qituvchilar yosh o'quvchilarga mustaqil fikrlash, tanqidiy fikr yuritish va o'rganishga ishonch va qat'iyat bilan yondashish imkonini beradi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. R.A.Mavlonova Boshlang'ich ta'limda pedagogika, innovatsiya, integratsiya. O'quv qo'llanma. T.: "G'.G'ulom", 2001.
2. Yo'ldoshev J.F., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari:-T.: "Tarbiyachi", 2004.
3. Xo'jjiyeva F.O. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirish: Diss. ped fan. nomzodligi uchun - Toshkent, 2010.
4. Adizov B.R. Boshlang'ich ta'limni ijodiy tashkil etishning nazariy asoslari. Ped. f. d...diss. – T., 2003.
5. Ibragimov R. Boshlang'ich maktab o'quvchilarida bilish faoliyatini shakllantirishning didaktik asoslari. Ped. fan. dok. diss. ... – Toshkent: TDPU, 2001.